

РЕЦЕНЗИЯ

От д-р Аксентия Иванова Замфирова,
доцент в Пловдивския университет „П. Хилендарски

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна
степен „доктор”

в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки;
професионално направление 3.8. Икономика;
докторска програма Политическа икономия.

Автор: БЛАГА ПЕТРОВА МАДЖУРОВА;

Тема: „СОЦИАЛНИТЕ ТРАНСФЕРИ – ФИСКАЛЕН НАТИСК И
СОЦИАЛНА ПОНОСИМОСТ”

Научен ръководител: проф. д-р ЙОРДАН АТАНАСОВ
ХРИСТОСКОВ, Пловдивски университет „П.Хилендарски”

1. Общо описание на представените материали.

Със заповед №.РЗЗ- 866 от 02.03.2017 г на Ректора на ПУ „П.Хилендарски” съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Социалните трансфери – фискален натиск и социална поносимост” за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма Политическа икономия.

Автор на дисертационния труд е Блага Петрова Маджурова, докторантка в редовна форма на обучение към катедра „Икономически науки” на ФИСН при ПУ, с научен ръководител проф. д-р Йордан Христосков от същата катедра.

Представен ми е пълен комплект материали, съдържащ всички документи, изисквани от чл.36 /1/ на Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. Към него са приложени и публикациите от списъка на научните публикации по темата на дисертацията .

2. Кратки биографични данни за докторантката

Блага Маджурова е родена през 1985 г. Завършила е езикова гимназия в Пловдив. Получила е бакалавърска степен по икономика в УНСС – София през 2008 г и магистърска степен по здравен мениджмънт в Медицинския университет – Пловдив през 2010 г. В периода март 2014- февруари 2017 г е редовна докторантка в програмата по политическа икономия на катедра „Икономически теории” при ПУ. Има дипломи и сертификати за владеене на английски, немски, испански и руски езици. Има висока

компютърна грамотност и развита адаптационна култура, формирана от живот в чуждоезична среда.

Трудовият си опит е придобила в различни форми и на различни равнища на администрацията. Последователно е била младши експерт и главен експерт в община Пловдив /2008 г; 2009-2011 г/, старши експерт в Министерството на икономиката и енергетиката /2012 -2013г/, началник на Политическия кабинет на вицепремиера по социалната политика през 2014 г. Работила е по проекти от различни оперативни програми – като изпълнител, организатор и ръководител.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд е посветен на един от сложните проблеми на преразпределителните отношения чрез трансферните платежи - този за допустимите, за възможните и за необходимите граници, в които могат да се осъществяват такива преразпределения на дохода. Важно е да се каже, че в българската икономическа литература тази проблемна област не е достатъчно изследвана на макроикономическо равнище, което само по себе си прави рецензирания труд значим и навременен. Той е такъв и в контекста на актуалния дебат за икономическото неравенство, наложен в световната икономическа литература след последната финансова криза. От гледна точка на макроикономическата теория предметът на дисертационното изследване се отнася пряко към една от основните тези на модела за дългосрочния икономически растеж, издигаща проблемите на бюджетния дефицит в приоритет на фискалната политика.

Целта на дисертационния труд ясно и недвусмислено потвърждава и уточнява формулировката на темата. Тя уместно е композирана в десет конкретни задачи за изследване, които следват логиката на класическата и неокласическата методология на икономическата наука: систематизация и класификация; същностен анализ и синтез; избор и оценка на количествени променливи; емпирично приложение на създадения инструментариум; интерпретация на резултатите от анализа и преформулирането им в препоръки за конкретни политики.

4. Познаване на проблема

Безспорно става дума за компетентно изследване на проблем, който изисква както задълбочена теоретична подготовка и владение на сложен инструментариум, така и широка икономическа култура и социална зрялост. Няма съмнение, че авторката познава системата на социалните разходи и може професионално да ги коментира в контекста на макроикономическата теория и теорията на публичните финанси.

Показано е задоволително познаване на литературните източници. Изследването е направено върху 155 научни, статистически и документални източници, от които 60 са на кирилица . То е подкрепено и с 11 приложения, в които е систематизирана актуална и представителна информация за социалните трансфери и тяхното финансиране. Литературните източници са използвани коректно и с надлежния научен апарат. Отчетливо и ясно са разграничавани използваните текстове и тяхната интерпретация .

5. Методика на изследването

Използвани са система от методи на класическия и неокласическия анализ, съответстващи на обекта на изследването. Инструментариумът определено има интердисциплинарен характер. Преобладаващият макроикономически подход на теоретичната рамка е съчетан с конкретен емпиричен анализ на социалните трансфери и обслужващите ги финансови потоци, който е осъществен с комплекс от методи: статистически , сравнителен, описателен, институционален...

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационното изследване е изложено на 217 страници /от тях – 25 страници библиография и приложения/ и съдържа въведение, три глави и заключение.

Въведението обосновава актуалността на избраната тема; поставя целта и задачите на изследването; определя обекта и предмета на научното търсене; формулира авторската теза, основния изследователски въпрос и работната хипотеза; маркира методологията на изследването и обосновава въведените ограничения. С всичко това конкретно и сполучливо се представя замисъла на докторантката - да потърси границите на компромиса между нарастващият фискален натиск на трансферите под влияние на някои актуални обществени и икономически реалности от една страна, и социалната поносимост на политиката на фискална консолидация от друга страна.

Първа глава е посветена на социалните трансфери и със своя теоретичен характер поставя основите на изследването. Тук се прави:

- преглед, систематизация и избор на критерий за класификация на трансферите /обосновано е избран функционалният критерий, който дава ключ към търсенето на пресечно поле между фискалния и социалния вектор на трансферите/;
- анализ на възможностите и ефективността на трансферите да влияят на неравенството и бедността;
- анализ на социалните трансфери като инструмент на фискалната политика;

- систематизация на основните фактори, засилващи фискалния натиск на трансферните плащания.

Акцентът е поставен върху въздействието на социалните трансфери върху националния пазар /икономическата система/ и икономическия растеж. Така анализът е изведен на макроикономическо равнище, като при това е проектиран и като функционален, и като институционален преглед на системата на трансферите.

Втора глава изгражда методологическата конструкция на дисертационния труд и съдържа емпиричното изследване, осъществено чрез нея. По същество тя се занимава с фискалния натиск, породен от трансферите и с фискалната консолидация като политика за намаляването му. Методологически тук основният изследователски въпрос е сведен до релацията „приходи-разходи”, която е интерпретирана на две нива: макроикономическо и равнището на публичните финанси. За целта последователно са разгледани:

- фискалните и бюджетните ограничения при трансферите / т.е., функционалната и институционалната им определеност/;
- двойствената природа на тези разходи / като причина и следствие на икономическата динамика/;
- моделът на МОТ за оценка на ефективността на трансферите.

На тази основа са разгледани условията за формиране на фискалния натиск и за съпоставянето му с фискалната консолидация и със социалната поносимост. В крайна сметка е формулирана обобщената връзка „социални трансфери – фискален натиск и социална поносимост”. Тя е проверена чрез еднофакторен корелационен и регресионен анализ на данни за България /2005-2014 г/ и е илюстрирана с модела на МОТ.

Трета глава разглежда социалните трансфери в четири основни секторни социални политики на България: пенсионната система, пазара на труда, здравеопазването и социалното подпомагане. Изследван е фискалния натиск, създаден от тези политики в периода 2008-2015 г, като е използвана представителна информация за финансирането им. Потърсени са рисковете за социалната поносимост във всяка една от разглежданите сфери, като те са преценявани динамично – в контекста на промените в секторните политики. Това е позволило да се посочат и очакваните промени в баланса „фискален натиск-социална поносимост” на секторните социални трансфери, което доказва прогностичната стойност на изследователския модел, избран от авторката.

Положително е, че препоръките, формулирани за отделните секторни политики в тази част на дисертационния труд, се възприемат като реалистични и аргументирани. Чрез тях авторката търси и намира „зоната на обществена удовлетвореност” от социалните политики именно в балансираното в определени граници съотношение между фискалния натиск на трансферите и равнището на тяхната социална поносимост.

Като цяло дисертационният труд има равнището, обема , структурата и атрибутите на едно научно изследване

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката За науката:

Дисертационното изследване е осъществено чрез оригинален методологически подход, който допълва макроикономическия анализ на социалните трансфери с този на теорията на публичните финанси. Това е дало възможност на авторката да определи обществената удовлетвореност от социалните трансфери като поле на баланс и препокриване на границите на фискалния натиск и социалната поносимост.

По специфичен начин е препотвърдена двойствената роля на трансферните плащания в кръгооборота на дохода - като разход в бюджетното уравнение и като автономна съставляваща на разполагаемия доход.

Постигната е оригинална класификация на социалните трансфери според приноса им за икономическия растеж, като резултат на систематизацията им чрез интердисциплинарен анализ на дефиниции, функции и архитектура /класически, неокласически и институционален подход/

За науката и практиката:

Обогатен е анализът на социалните секторни политики в България за периода 2008-2015 г чрез разглеждането им от гледна точка на дефинирания критерий за обществена удовлетвореност от равнището на трансферите.

За практиката:

Дадени са препоръки за промени в разглежданите секторни социални политики, които могат да участват в обществен дебат и аргументирано да се защитават.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Като брой, тематична насоченост и научно равнище представените една статия, публикувана в национално списание, и два доклада от международни научни конференции, отговарят на изискванията за публикационна активност към момента на процедурата за защита пред научно жури.

9. Лично участие на докторантката

Информационната и методологическата основа, върху която е осъществено дисертационното изследване ,не оставя съмнения, че става дума за задълбочен и самостоятелен анализ на оригинална авторска теза.

10. Автореферат

Авторефератът има съдържание и структура, отговарящи на наложените изисквания. Той коректно резюмира материалите от изследването и вярно представя неговите резултати.

11. Критични забележки и препоръки

Фискалната консолидация е разгледана само в контекста на финансовата устойчивост, но не е дефинирана ясно и недвусмислено като рестриктивна фискална политика. Това е така, защото авторката признава разликата между фискална и бюджетна политика, но не я използва последователно за целите на изследването си. В тази връзка възниква въпроса: как се съотнасят успешната фискална консолидация и растежа на дохода? Какви цели са те – еднопосочни, допълващи се, противоречиви? Има ли значение отговорът на този въпрос за предмета на настоящето изследване?

Макар че бюджетното ограничение се използва във втора глава, то не се обособява отчетливо като основен фискален агрегат, редом с приходите и разходите. Затова и фискалният натиск не се формализира чрез бюджетното ограничение. Пропусната е възможността уравнението му да се преформулира в ограничение на бюджета на социалните разходи и да се използва в тази част на дисертацията. Може би за това не става ясно доколко коментираните индикатори за фискална устойчивост, използвани от Европейската комисия, могат да се обвържат с границите на фискалния натиск.

В по-дълбок теоретичен план стои въпроса на каква база да оценяваме фискалния натиск на трансферите: чрез бюджетния баланс или чрез бюджетното ограничение?

Емпиричната база на дисертационния труд, както и възможностите на авторката му да прави научен анализ, дават основание да се препоръча по-нататъшна формализация на търсените граници на фискален натиск и социална поносимост на трансферите. Нарастващото значение на тези граници за актуалната икономическа политика би могло да стимулира докторантката да ги изведе до своеобразно „фискално правило“.

12. Лични впечатления

Блага Маджурова е високообразован, трудоспособен и отговорен млад човек. Отлично работи в екип и създава около себе си атмосфера на спокойствие и доброжелателност.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Настоящото изследване е сериозна основа за научна специализация на авторката в областта на социалната политика . Част от него несъмнено би обогатило някои теми от учебните програми по макроикономика и икономика на публичния сектор.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати с оригинален характер и отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България /ЗРАСРБ/ и Правилника на ПУ „П.Хилендарски” за неговото приложение. Представените материали и дисертационни резултати съответстват и на специфичните изисквания на Факултета по икономически и социални науки при Пловдивския университет.

Дисертационният труд доказва, че докторантката **Блага Петрова Маджурова** *притежава* задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Политическа икономия, като *демонстрира* качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Ето защо убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензирания по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор”* на **Блага Петрова Маджурова** в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8. Икономика; докторска програма Политическа икономия.

5.04.2017

РЕЦЕНЗЕНТ:

доц. д-р Аксентия Замфирова